

บทที่ 2

รูปแบบการประเมินโครงการ

เมื่อโรงเรียนมีโครงการแล้วอยากจะรู้ว่าโครงการเป็นอย่างไร ประสบความสำเร็จหรือได้ผลตามวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ จะรู้คำตอบอย่างนี้ได้จำเป็นต้องมีการประเมินก่อนที่จะลงมือประเมินควรจะต้องกำหนดรูปแบบการประเมินก่อนซึ่งเปรียบเสมือนการสร้างบ้านก่อนลงมือสร้างบ้านจะต้องสร้างรูปแบบบ้านก่อน จุดประสงค์ก็เพื่อให้ได้บ้านตามที่เราต้องการ การกำหนดรูปแบบการประเมินมีจุดประสงค์เพื่อให้ได้ผลตามที่ผู้ประเมินต้องการนั่นเอง

โครงร่างเนื้อหา

- 2.1 ความหมายและประเภทของการประเมินโครงการ
- 2.2 รูปแบบการประเมินโครงการ

สาระสำคัญ

1. การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการที่ได้มาซึ่งสารสนเทศที่ใช้ในการตัดสินใจปรับปรุงโครงการและในการตัดสินผลสัมฤทธิ์ของโครงการ การประเมินโครงการจัดแบ่งเป็นประเภทๆ ได้หลายแบบตามเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่ง
2. รูปแบบการประเมินโครงการ เป็นการกำหนดกรอบในการประเมินเพื่อให้ได้ข้อมูลตามจุดมุ่งหมายของการประเมิน ซึ่งอาจจะใช้รูปแบบการประเมินของนักประเมินที่คิดไว้แล้ว หรือผู้ประเมินจะกำหนดรูปแบบประเมินขึ้นเองก็ได้

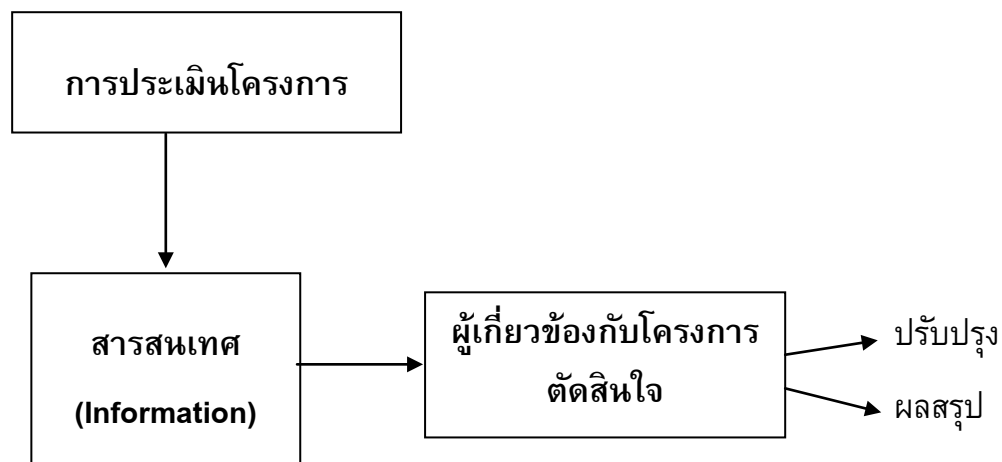
จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อศึกษาบทนี้จบแล้วผู้อ่านจะสามารถ

1. บอกความหมายและประเภทของการประเมินโครงการได้
2. อธิบายรูปแบบการประเมินโครงการแต่ละรูปแบบได้

เนื้อหา 2.1 ความหมายและประเภทของการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการที่ก่อให้เกิดสารสนเทศสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการที่จะใช้ในการตัดสินใจปรับปรุงโครงการและในการตัดสินใจผลสัมฤทธิ์ของโครงการว่าได้ผลตามเป้าหมายของโครงการหรือไม่ จะดำเนินโครงการต่อไปหรือว่าจะยุติโครงการ ดังแผนภาพ

องค์ประกอบของการประเมินโครงการ ประกอบด้วย สารสนเทศที่ได้จากการวัด และการตัดสินใจคุณค่าของสารสนเทศ โดยการเปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมิน เขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$\text{การประเมินโครงการ} = \text{สารสนเทศจากการวัด} + \text{การตัดสินใจคุณค่า}$$

ประเภทของการประเมินโครงการ

การแบ่งประเภทของการประเมินโครงการ เราสามารถแบ่งได้หลายแบบตามเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่งดังนี้

1. แบ่งตามหลักยึดในการประเมินโครงการ มี 2 ประเภท คือ

1.1 การประเมินตามวัตถุประสงค์ของโครงการ เป็นการประเมินโดยยึดวัตถุประสงค์ของโครงการเป็นหลัก เพื่อตรวจสอบผลของโครงการว่าได้บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือ เป้าหมายของโครงการหรือไม่

1.2 การประเมินที่มีอิสระจากวัตถุประสงค์ของโครงการ เป็นการประเมินที่เกิดขึ้นทั้งหมด โดยไม่คำนึงว่าวัตถุประสงค์ของโครงการนี้มีอะไรบ้าง

2. แบ่งตามลำดับเวลาที่ทำกรประเมิน มี 3 ประเภท คือ

2.1 การประเมินก่อนที่จะเริ่มดำเนินการตามโครงการ เป็นการประเมินสภาพแวดล้อมหรือบริบทและปัจจัยต่าง ๆ ที่ใช้ในการดำเนินโครงการ

2.2 การประเมินในขณะที่โครงการกำลังดำเนินอยู่ เป็นการประเมินดูว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่กำลังดำเนินการอยู่นั้นมีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง

2.3 การประเมินหลังจากที่โครงการสิ้นสุดลงแล้ว เป็นการประเมินดูผลสัมฤทธิ์ของโครงการตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของโครงการ

3. แบ่งตามจุดมุ่งหมายของการประเมิน มี 2 ประเภท คือ

3.1 การประเมินเพื่อปรับปรุง หรือเรียกว่าการประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation) เพื่อต้องการใช้ผลการประเมินมาแก้ไขปรับปรุงโครงการ เป็นการประเมินในขณะที่โครงการกำลังดำเนินอยู่

3.2 การประเมินเพื่อสรุปผล หรือเรียกว่าการประเมินรวมสรุป (Summative Evaluation) เพื่อต้องการตัดสินใจว่าโครงการนี้จะยกเลิก หรือดำเนินการต่อ เป็นการประเมินหลังจากโครงการสิ้นสุดแล้ว โดยดูว่าได้ผลตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของโครงการหรือไม่

4. แบ่งตามสิ่งที่ถูกประเมิน มี 4 ประเภท คือ

4.1 การประเมินสภาวะแวดล้อม หรือการประเมินบริบท (Context Evaluation) เพื่อต้องการใช้ผลการประเมินกำหนดเป็นจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของโครงการ หรือถ้าโครงการดำเนินไปแล้วก็จะเป็นการประเมินย้อนหลังเพื่อดูว่าจุดมุ่งหมายของโครงการสอดคล้องกับนโยบายและสภาพปัญหาหรือไม่

4.2 การประเมินปัจจัยหรือตัวป้อน (Input Evaluation) เป็นการประเมินความเหมาะสม ความพร้อมหรือความเพียงพอของปัจจัย เพื่อต้องการใช้ผลการประเมินเป็นตัวกำหนดแนวทางหรือวิธีการดำเนินงานที่ดีที่สุด ที่จะทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการ

4.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินว่ากิจกรรมที่กำลังดำเนินการอยู่นั้นเป็นอย่างไร เพื่อต้องการใช้ผลการประเมินมาแก้ไขปรับปรุงในระหว่าง การปฏิบัติตามโครงการ

4.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินความสำเร็จของโครงการ เพื่อต้องการทราบว่าเมื่อโครงการสิ้นสุดแล้ว ผลการดำเนินตามโครงการเป็นอย่างไร ได้ผลตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ เทียบกับเกณฑ์แล้วเป็นอย่างไร

5. แบ่งตามรูปแบบของการประเมิน รูปแบบการประเมินเป็นกรอบความคิดโดยอาศัยคุณลักษณะของระบบที่ประกอบด้วย ปัจจัย กระบวนการและผลผลิตเป็นหลักในการเสนอ รูปแบบ แบ่งออกได้ 3 ประเภท คือ

5.1 รูปแบบที่ยึดวัตถุประสงค์เป็นหลัก เป็นการประเมินที่มุ่งตรวจสอบการบรรลุวัตถุประสงค์ เช่น รูปแบบการประเมินของ Tyler Cronbach และ Scriven

5.2 รูปแบบมุ่งเปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมิน เช่น รูปแบบการประเมินของ Stake ที่มุ่งตัดสินคุณค่าที่สิ่งที่ประเมิน

5.3 รูปแบบที่มุ่งนำผลการประเมินไปช่วยตัดสินใจ เป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาเพื่อสารสนเทศ เพื่อการตัดสินใจเลือกทางเลือกต่าง ๆ อย่างถูกต้อง ได้แก่ รูปแบบการประเมิน CIPP ของ Stufflebeam และคณะ

กิจกรรม 2.1

1. ท่านคิดว่าการประเมินโครงการมีความจำเป็นหรือไม่ เพราะอะไร
2. ท่านคิดว่าการประเมินแบบใดเหมาะสมกับการนำไปใช้ในการประเมินโครงการในโรงเรียนมากที่สุด

เนื้อหา 2.2

รูปแบบการประเมินโครงการ

รูปแบบของการประเมินโครงการมีหลายรูปแบบ ได้แก่รูปแบบการประเมินตามแนวคิดของนักประเมินแต่ละท่าน เช่น รูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม(Stufflebeam) ไทเลอร์ (Tyler) ครอนบัค (Cronbach) สคริฟเวน (Sciven) สเต็ก (Stake) โพรวัส (Provas) และเคริกแพทริกค์ (Kirkpatrick) เป็นต้น ซึ่งรูปแบบต่างๆ เหล่านี้มีกรอบความคิดมาจากระบบที่ประกอบด้วย บริบท (Context) ปัจจัย (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Product) และรูปแบบการประเมินที่ไม่ได้ยึดรูปแบบการประเมินของใครแต่ยึดตามวัตถุประสงค์ของโครงการเป็นหลักหรือตามความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการที่ต้องการจะนำผลการประเมินไปใช้ในการตัดสินใจตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง ต่อไปนี้จะกล่าวถึงรูปแบบการประเมินต่างๆซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

รูปแบบการประเมิน **CIPP** ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeame) มีการประเมิน 4 ขั้นตอน ตามแนวคิดเชิงระบบ คือ

1. การประเมินสถานะแวดล้อมหรือบริบท (Context Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล เพื่อช่วยในการตัดสินใจในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ สิ่งที่จะประเมินประกอบด้วย

- 1.1 นโยบายของโรงเรียน ของกรม ของกระทรวง และของแผนการศึกษาแห่งชาติ
- 1.2 ความต้องการของครู – อาจารย์และบุคลากรในโรงเรียน

- 1.3 สภาพปัญหาและสิ่งแวดล้อมรอบๆ โรงเรียน
- 1.4 สภาพนักเรียน ฐานะเศรษฐกิจทางบ้าน การเดินทางมาโรงเรียน
- 1.5 ความต้องการของนักเรียน
- 1.6 ความต้องการของผู้ปกครองและสังคม

สิ่งต่างๆ ที่กล่าวมานี้จะ เป็นข้อมูลในการตัดสินใจกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ และเป้าหมายของโครงการ ดังนั้นในการประเมินขั้นตอนนี้ผู้ประเมินนอกจากประเมินจากเอกสารต่างๆ แล้ว ยังต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรในโรงเรียนที่จะให้ข้อมูลด้วย

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อให้ได้ข้อมูลนำมาประกอบในการตัดสินใจความเหมาะสมของการวางแผนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ วัตถุประสงค์ของโครงการ สิ่งที่จะประเมินประกอบด้วย

- 2.1 บุคลากรของหน่วยงานที่จะทำโครงการ
- 2.2 วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการดำเนินงาน
- 2.3 ระยะเวลา เงินทุน และอาคารสถานที่
- 2.4 ยุทธวิธีที่ใช้ในการดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์

การประเมินปัจจัยเบื้องต้นทางด้านเศรษฐศาสตร์ เราสามารถใช้รูปแบบของวิธีต้นทุนและกำไร (Cost and Benefit) ที่ได้รับ แต่ในทางการศึกษา การดูผลในแง่ของกำไร ทำให้เห็นเป็นตัวเลขได้ยาก เราจึงต้องเลือกใช้เกณฑ์ตัวอื่นๆ การประเมินปัจจัยเบื้องต้นเป็นการทำเฉพาะกรณี หรือเฉพาะโครงการที่ทำเท่านั้น

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เมื่อแผนการหรือโครงการได้รับอนุมัติให้ดำเนินการ การประเมินกระบวนการจะช่วยให้ผู้ที่รับผิดชอบโครงการได้รับข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ทำให้ทราบถึงผลของการปฏิบัติว่าเป็นอย่างไร มีปัญหาข้อบกพร่องอะไรบ้างที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนด้วยดี เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามโครงการ การประเมินกระบวนการมีจุดมุ่งหมาย 3 ประเด็น คือ

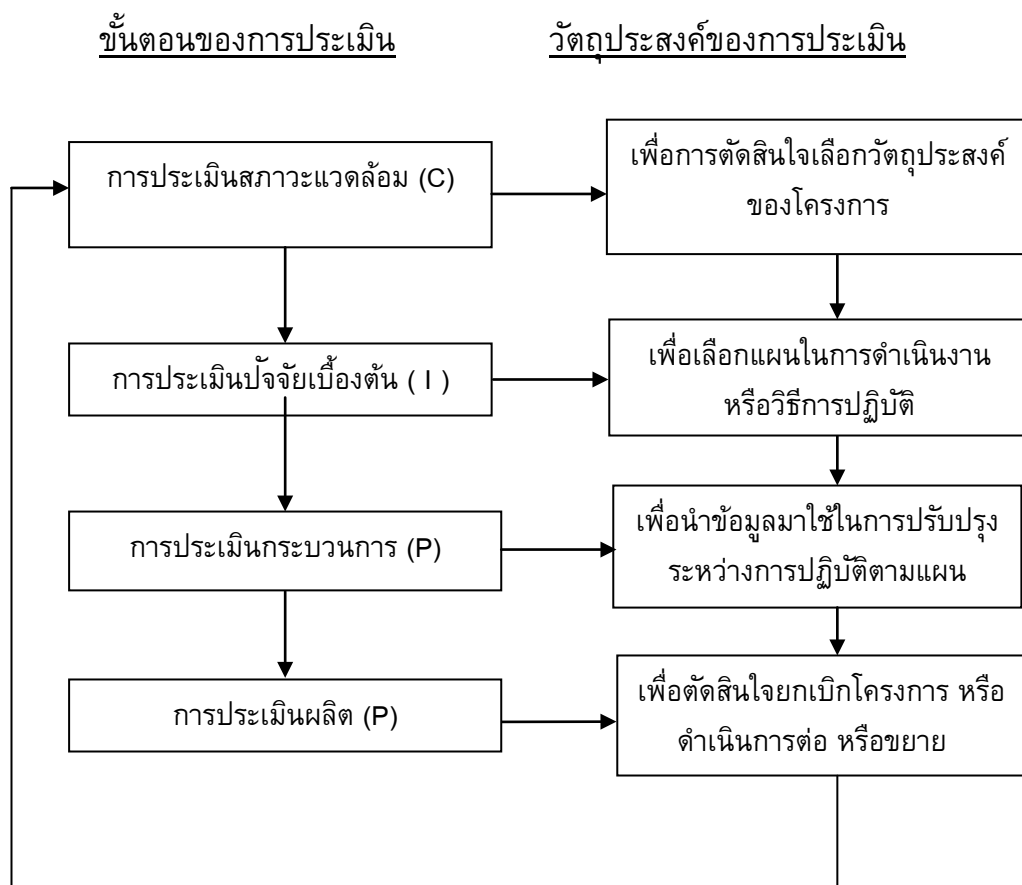
- 3.1 เพื่อหาข้อบกพร่องของกระบวนการ หรือการดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้

3.2 เพื่อรวบรวมสารสนเทศต่าง ๆ สำหรับผู้ตัดสินใจในการวางแผน
ดำเนินงาน

3.3 เพื่อเป็นรายงานสะสมถึงการปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อดูว่าเมื่อโครงการสิ้นสุดลงแล้วผลสัมฤทธิ์ของโครงการเป็นอย่างไร เมื่อเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ของโครงการหรือเป้าหมายของโครงการหรือเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในการประเมิน เพื่อประกอบในการตัดสินใจว่าจะยกเลิกโครงการหรือจะขยายโครงการออกไปอีก ผลของการประเมินผลผลิตยังชี้ให้เห็นสภาพของสภาวะแวดล้อมว่าเหมาะสมกับโครงการหรือไม่อีกด้วย

สรุปรูปแบบของการประเมิน CIPP

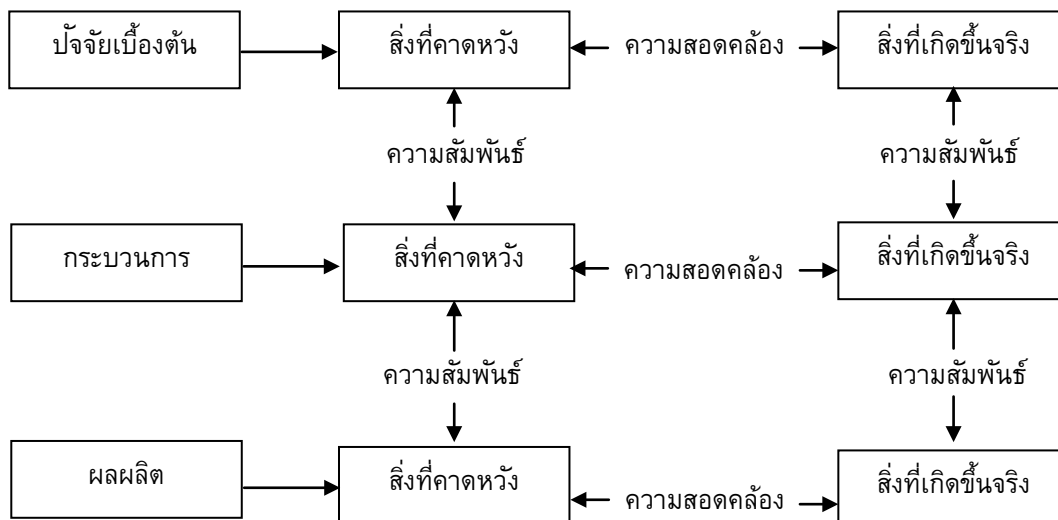

รูปแบบการประเมินของสเต็ก (Stake) สเต็กได้เสนอรูปแบบการประเมินที่เรียกว่า Countenance Model มีการประเมินใน 3 ประเด็นหลัก คือ ปัจจัยเบื้องต้น (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Product) โดยมีรูปแบบการประเมินเป็น 2 เมตริกซ์ ประกอบด้วยเมตริกซ์การบรรยาย และเมตริกซ์การตัดสินคุณค่า ดังแผนภาพ

<u>เมตริกซ์การบรรยาย</u>			<u>เมตริกซ์การตัดสินคุณค่า</u>	
สิ่งที่คาดหวัง	สิ่งที่เกิดขึ้นจริง		มาตรฐานหรือเกณฑ์	การตัดสินคุณค่า
		ปัจจัยเบื้องต้น		
		กระบวนการ		
		ผลผลิต		

เมตริกซ์การบรรยาย ประกอบด้วยสิ่งที่คาดหวังและสิ่งที่เกิดขึ้นจริงของปัจจัย กระบวนการ และผลผลิต การบรรยายสิ่งที่คาดหวังจะกระทำก่อนที่จะเริ่มโครงการ เมื่อโครงการเริ่มดำเนินการจนกระทั่งสิ้นสุดโครงการจึงจะบันทึกสิ่งที่เกิดขึ้นจริงของปัจจัย เบื้องต้น การปฏิบัติและผลผลิต การประเมินเมตริกซ์การบรรยายจะประเมินดังนี้

1. ประเมินความสอดคล้อง ของสิ่งที่คาดหวังกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงของปัจจัย เบื้องต้นกระบวนการและผลผลิต
2. ประเมินความสัมพันธ์ ของสิ่งที่คาดหวังระหว่างประเด็นของปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการและผลผลิต และประเมินความสัมพันธ์ของสิ่งที่เกิดขึ้นจริงระหว่างประเด็น ของปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการและผลผลิต ดังแผนภาพ

เมตริกซ์การตัดสินใจคุณค่า เป็นการตัดสินใจโดยการเปรียบเทียบสิ่งที่เกิดขึ้นจริงกับมาตรฐานหรือเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นก่อนเริ่มดำเนินโครงการของ 3 ประเด็นหลัก คือ ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ และผลผลิต

รูปแบบการประเมินของสวินเวน (Scriven) สควินเวนได้เสนอรูปแบบการประเมิน Formative and Summative Evaluation หรือการประเมินความก้าวหน้าและการประเมินสรุปของโครงการ การประเมินทั้ง 2 อย่างมีประเด็นการประเมินที่แตกต่างกัน ดังนี้

ประเด็น	Formative Evaluation	Summative Evaluation
1. จุดมุ่งหมายของการประเมิน	- เพื่อปรับปรุงโครงการ	- เพื่อยกเลิก หรือ ขยายโครงการ
2. บุคคลที่เกี่ยวข้องกับโครงการ	- กรรมการโครงการ - ผู้บริหาร - ผู้เข้าร่วมโครงการ	- ผู้บริหาร หรือ เจ้าของทุน

ประเด็น	Formative Evaluation	Summative Evaluation
3. ผู้ประเมิน	- ผู้ประเมินภายใน	- ผู้ประเมินภายใน - ผู้ประเมินภายนอก
4. ลักษณะข้อมูล	- เป็นทางการและไม่เป็นทางการ - เก็บข้อมูลเป็นระยะ ๆ ทุกกิจกรรม	- เป็นทางการ - เก็บข้อมูลครั้งเดียว
5. ข้อคำถามในการประเมิน	- ถามละเอียดทั้งก่อนดำเนินการ ระหว่างดำเนินการ และหลัง ดำเนินการ - ถามปัญหา / อุปสรรคการ ดำเนินการทุกกิจกรรม	- ถามผลที่ได้ตาม วัตถุประสงค์ของโครงการ - ถามค่าใช้จ่ายทั้งหมดของ โครงการ

รูปแบบการประเมินตามความต้องการของเจ้าของโครงการ เป็นการประเมินโดยไม่ได้คำนึงถึงรูปแบบการประเมินของโครงการ บางท่านต้องการประเมินดูแต่เพียงว่าผลสัมฤทธิ์ของโครงการได้ตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่จัดทำขึ้น หรือได้ตามเป้าหมายของโครงการหรือไม่ การดำเนินการตามโครงการมีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง ผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการมีความรู้สึกพึงพอใจมากน้อยแค่ไหนเป็นต้น บางครั้งอาจจะมีการเปรียบเทียบผลของโครงการกับเป้าหมายหรือเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งการประเมินตามรูปแบบนี้ในโรงเรียนมีการทำกันมาก การประเมินโครงการ นักประเมินไม่มีอิสระมากเหมือนนักวิจัย การกำหนดสิ่งที่จะประเมินหรือวัตถุประสงค์ของการประเมินจะกำหนดตามเจ้าของโครงการ กรรมการโครงการ หรือผู้บริหารโครงการ ดังนั้นก่อนที่นักประเมินจะเขียนวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการจึงต้องถามบุคคลต่าง ๆ เหล่านี้ก่อน ซึ่งรายละเอียดจะได้กล่าวต่อไปในบทที่ว่าด้วยการเขียนเค้าโครงการประเมินโครงการ และการเขียนรายงานการประเมินโครงการ

รูปแบบการประเมินของเคริกแพทริกซ์ (Kirkpatrick) เป็นรูปแบบการประเมินหนึ่งที่น่าสนใจ ซึ่งมีลักษณะการประเมินที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม โดยเป็นรูปแบบการประเมินที่พัฒนาขึ้นเพื่อใช้กับการประเมินการฝึกอบรมโดยเฉพาะ และมุ่งเน้นผลการประเมินในทางลึกมากกว่าทางกว้าง คือ มุ่งเน้นไปที่ผลสัมฤทธิ์ของการฝึกอบรมเป็นหลัก มิได้มุ่งเน้นไปที่ตัวโครงการมากนัก ซึ่งแตกต่างจากรูปแบบการประเมินแบบ CIPP ที่มีลักษณะการประเมินในลักษณะกว้าง เพื่อให้ครอบคลุมทั้งระบบของโครงการ รูปแบบการประเมินของ Kirkpatrick ยังเป็นรูปแบบการประเมินที่จะนำไปประยุกต์ใช้กับโครงการในลักษณะใดก็ได้ ทั้งในแบบของการฝึกอบรม การสัมมนา และการประชุมปฏิบัติการ

Kirkpatrick ได้เสนอขั้นตอนการประเมินไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การประเมินปฏิกิริยาตอบสนอง (reaction evaluation) การประเมินขั้นนี้ มีวัตถุประสงค์ให้รู้ว่าผู้ที่เข้าร่วมโครงการ มีความรู้สึกอย่างไรต่อโครงการ พอใจหรือไม่ต่อสิ่งที่ได้รับการฝึกอบรม เช่น หลักสูตร เนื้อหาสาระ วิทยากร เอกสาร สถานที่ โสตทัศนอุปกรณ์ ระยะเวลา เป็นต้น และพอใจมากน้อยเพียงใด การประเมินปฏิกิริยาตอบสนองต้องการได้รับข้อมูลที่เป็นปฏิกิริยาตอบสนองของผู้เข้าร่วมโครงการ ที่มีความหมายและมีความเป็นจริง เพราะข้อมูลเหล่านี้จะเป็นตัวบ่งชี้ประสิทธิผลของโครงการเป็นอันดับแรก Kirkpatrick กล่าวว่า มีอยู่บ่อยครั้งที่ผู้บริหารตัดสินใจล้มเลิกโครงการฝึกอบรมเสีย หรือไม่ก็ตัดสินใจให้ดำเนินการฝึกอบรมต่อไป โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากการประเมินปฏิกิริยาตอบสนองเป็นพื้นฐาน

วิธีการที่จะช่วยให้ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับปฏิกิริยาตอบสนองที่มีความหมาย และตรงตามความจริงจากผู้เข้าร่วมโครงการ ได้แก่

1.1 กำหนดให้แน่นอนชัดเจนลงไปว่าต้องการได้รับข้อมูลอะไร เช่น ปฏิกิริยาตอบสนองของเนื้อหาหลักสูตร วิธีการฝึกอบรม วิทยากร สถานที่ฝึกอบรม ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม บรรยากาศการฝึกอบรม เป็นต้น

1.2 ออกแบบของเครื่องมือ หรือแบบสอบถามที่จะใช้เก็บข้อมูลอย่างเหมาะสม

1.3 ข้อคำถามที่ใช้ ควรเป็นชนิดที่เมื่อได้รับข้อมูลหรือได้คำตอบแล้วสามารถนำมาแปลงเป็นตัวเลขแจกแจงความถี่ และวิเคราะห์ในเชิงปริมาณได้

1.4 กระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้เขียนแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในข้อคำถามต่างๆ

1.5 ไม่ควรให้ผู้เข้าร่วมโครงการเขียนชื่อตนเองลงในแบบสอบถาม เพื่อให้กล้าแสดงปฏิกิริยาตอบสนอง ผ่านแบบสอบถามตามความเป็นจริง

2. การประเมินการเรียนรู้ (learning evaluation) การประเมินในขั้นนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะให้รู้ว่า ผู้เข้าร่วมโครงการได้รับความรู้ เกิดความเข้าใจ และทักษะอะไรบ้าง และมีเจตคติอะไรบ้างที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทั้งนี้เพราะความรู้ ทักษะ เจตคติ ล้วนเป็นองค์ประกอบพื้นฐานสำคัญที่จะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานของผู้เข้าร่วมโครงการในโอกาสต่อไป Kirkpatrick ได้ให้ข้อเสนอแนะสำหรับการประเมินการเรียนรู้เอาไว้ว่า

2.1 ต้องวัดทั้งความรู้ ทักษะ และเจตคติ ของผู้เข้าร่วมโครงการทั้งก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ

2.2 วิเคราะห์ทั้งคะแนนรายข้อ และคะแนนรวมโดยเปรียบเทียบระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ

2.3 ถ้าเป็นไปได้ควรใช้กลุ่มควบคุม ซึ่งเป็นกลุ่มของผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการแล้วเปรียบเทียบคะแนนความรู้ ทักษะ และเจตติระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองว่าแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

3. การประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปหลังการเข้าร่วมโครงการ (behavior evaluation) การประเมินในขั้นนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการ ได้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการทำงานไปในทิศทางที่พึงประสงค์หรือไม่ การประเมินในขั้นนี้นับว่ายาก และใช้เวลามากกว่าการประเมินในสองขั้นแรกเพราะจะต้องติดตามประเมินในสถานที่ทำงานจริงๆ ของผู้เข้าร่วมโครงการ ซึ่ง Kirkpatrick เสนอแนะว่า

3.1 ควรจะได้วัดพฤติกรรมการทำงานของผู้เข้าร่วมโครงการทั้งก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ

3.2 ระยะเวลาระหว่างการร่วมโครงการกับการประเมินหลังการเข้าร่วมโครงการนั้น ควรจะให้ห่างกันพอสมควร เพื่อให้แน่ใจว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานได้เกิดขึ้นจริงๆ ทางที่ดีควรจะประเมินหลายๆ ครั้งเป็นระยะๆ ไป เช่น ประเมินทุก 3 เดือน เป็นต้น

4. การประเมินผลลัพธ์ที่เกิดต่อองค์กร (results evaluation) การประเมินในขั้นนี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะให้รู้ว่าโครงการได้ก่อให้เกิดผลดีต่อหน่วยงานอย่างไรบ้าง (out comes) เป็นการประเมินที่ต้องการจะเกิดขึ้นกับหน่วยงาน เช่น การลดค่าใช้จ่าย การปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงาน การเพิ่มปริมาณการขายและการผลิต อัตราการลาออก ลดลง เป็นต้น ซึ่งนับว่าเป็นการประเมินที่ยากที่สุด เพราะในความเป็นจริงนั้นมีตัวแปรอื่นๆ อีกมากมายนอกเหนือจากการโครงการที่มีผลกระทบต่อหน่วยงาน และตัวแปรเหล่านั้นบางทีก็ยากต่อการควบคุม ฉะนั้น อะไรก็ตามที่เกิดขึ้นแก่หน่วยงานในทางที่ดี จะสรุปได้ยากกว่า เป็นผลจากโครงการ Kirkpatrick ได้ให้ข้อเสนอแนะในการประเมินขั้นนี้ไว้ว่า

4.1 ควรจัดสภาวะการณ์หรือเงื่อนไขต่างๆ ก่อนการเริ่มโครงการเอาไว้แล้วนำไปเปรียบเทียบกับสภาวะการณ์ภายหลังโครงการ โดยใช้ข้อมูลที่สังเกตได้ หรือวัดได้

4.2 พยายามหาทางควบคุมตัวแปรอื่นๆ ซึ่งคาดว่าจะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงในผลที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับหน่วยงาน วิธีหนึ่งพอจะทำได้ คือ การใช้กลุ่มควบคุมหรือกลุ่มทดลอง

กิจกรรม 2.2

จากรูปแบบการประเมินโครงการที่กล่าวมาในเนื้อหา 2.2 ท่านคิดว่ารูปแบบไหนเหมาะสมที่สุดที่จะนำไปใช้ในการประเมินโครงการในโรงเรียน เพราะอะไร

